



Ludo Štúr

# SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28  
40/2013  
5. október 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845



VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

HLADÍME NA SEBA  
CUDZOU OPTIKOU  
Strana 4.

PENTA A JEJ DÔVERA  
SA NÁM ZDÔVERILA  
Strana 5.

SLOVENČINA JE V STAVE,  
KTORÝ NÁS VARUJE  
Strana 7.

ZVALIŤ SYMBOLY ČESKEJ  
KOLONIZÁCIE SLOVENSKA  
Strana 8.

SLOVÁ PRE SLOVÁKOV  
SÚČICH NA SLOVO  
Strana 10.

## SLOVO O SLOVENSKU

Keď treba zachrániť Čučoriedkovo v lúčnej lige, jeho funkcionárski mravčekovia vyberú z klubovej kasy pod vyvráteným pňom posledné zlatinky a pošlú do Jahôdkova, kde hrajú najbližší zápas, prešibaného lišiaka. Vytypuje niekoľkých sýslíkov, nasype zrno a tí sa potom počas zápasu správajú, akoby boli postihnutí vlčou tmou. Netrafia bránku ani z penalty, ani z malého vápna. Strielajú pánubohu do oblakov! A strieľajú si aj z fanúšikov... Teda z diviakov – tej tupej zveri, čo ešte chodí do hľadiska...

Tak by sa mohla začínať novodobá bájka. Lenže odkedy je bejby kompjuterový boom, bájkam neveria ani decká, a radšej ako na postupovými aférami a nezdarmi sprofanovaný football vyškierajú sa na facebooku... Posledný, kto prišiel s futbalovou rozprávkou, bol Vladimír W., ktorý sa bil do prs na obrazovkách pred zrakmi miliónov divákov vtedajšej STV, ako vyvráti z koreňov korupciu v slovenskom futbale. Vzápätí však detsky naivne vyvracal obvinenie, že robil registračné čachre, prestupové priestupky a iné zlatokopecské práce za debničku jonatánok a pár litrov rampáša...

Nedávno som ho stretol len tak náhodou na ulici a aj keď ho pobyť za mrežami veľmi nezmenil, vari len trochu ošedivel, chvíľu mi trvalo, kým som si spomenul, odkiaľ tú známú tvár poznám. Hromžil som na hlavu deravú ako obrana počas kúpeného zápasu Čučoriedkovo – Jahôdkovo. Až keď sa mi v palici rozbrieždilo, bolo mi všelijako, že som nespoznal niekdajšiu sivú eminenciu nášho najobľúbenejšieho športu, predsedu ligovej komisie, športového riaditeľa SFZ a istý čas aj generálneho sekretára. Pustili ho za vzorné správanie sa... Ved' to bolo v správach! Spomenul som si. A ešte tam mladá novinárska chasa žasla, že akísi sýslíci sa na Žitnom ostrove zaplietli do tipovacích sietí...

Ani neviem prečo – ako opakovačka Panenkovo gólu z Belehradu, ako lososy na neresiská – vracalo sa mi: Ryba smrdí od hlavy!

Emil SEMANCO

R - 2013043



NEOGRAFIA  
MARTIN  
www.neografia.sk

## Nebezpečenstvo zavedenia cudzorodej legislatívy vyvoláva u nás napätie

# Budú mať homosexuáli právo na rodinu?

Maroš SMOLEC – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ministerstvo zahraničných vecí SR zriadilo expertnú skupinu, ktorá pracuje na kontroverznom dokumente na implementáciu nových práv do spoločnosti pod názvom Stratégia ochrany a podpory ľudských práv na Slovensku. Hoci Slovensko k tejto stratégii nezaväzuje žiaden medzinárodný dokument, stratégia má za cieľ vyrovnat' sa európskym trendom v oblasti nových ľudských práv a vytvoriť akési podhubie pre tvorbu či zmenu zákonov na Slovensku najmä pre tzv. sexuálne menšiny.



Toto smerovanie potvrdil aj sám minister Miroslav Lajčák na svojom blogu slovami: „Je už načase zbaviť sa zafixovaných stereotypov, ktoré nám bránia v smerovaní dopredu.“

Preto známa herečka a matičiarka Eva Kristinová poslala ministrom zahraničných vecí otvorený list, v ktorom ho varuje pred takýmto postupom. „V roku osláv 1 150. vý-

ročia príchodu sv. Cyrila a Metoda ako členovia kultúrno-historickej inštitúcie, ktorá si hlboko ctí tradičné hodnoty po stáročia uctievané našimi predkami, so znepokojením sledujeme nastupujúci trend deho-

návrhu nového strategického programového dokumentu pre oblasť ľudských práv. Kriticky vnímame aj zloženie pracovnej skupiny, vypracovávajúcej tento dokument, kde neobvykle vysoký (spoločensky neproporčný) počet ľudí – minimálne jedna tretina – zastáva práve spomínaný úpadkový západný hodnotový systém,“ uvádza Eva Kristinová.

### ■ OBMEDZENIE VÄČŠINY

Západné a severské krajiny už prešli takýmito stratégiami a tie sa uplatnili pri redefinovaní kľúčových tradičných pojmov a hodnôt v spoločnosti a v nastolení zákonov, ktoré v mnohých zreteľoch diskriminujú väčšinu národa a spoločnosti. Otvorený list ministrovi pripomína, v akých absurdnostiach skončili krajiny naplňujúce takéto zmeny, a žiada, aby nesiahal na morálne dedičstvo Slovanov. Boj proti „stereotypom“ sa v iných krajinách neskončil dobre. V podstate tieto spoločnosti tolerujú neprirodzené ľudské počínania a javy, ako sú incest, pedofília, zoofília, ale predovšetkým homosexualita. A táto menšina si svoje práva presadzuje výrazne aj u nás.

Eva Kristinová upozorňuje, že „reflektovať“ nový vývoj problematiky ľudských práv nemusí vždy znamenať pokrok a treba zvažovať, či nastúpený trend je rozvojom alebo úpadkom ľudskej civilizácie. Je čas zastaviť sa, zväziť a posúdiť. Ak sa

hovorí o potrebe rozširovania ľudských práv pre homosexuálne a iné tzv. gender vzťahy, uvedomme si, že sa týmto obmedzujú ľudské práva tradičnej rodine a ľuďom, ktorí si želajú vychovávať deti v zdravom tradičnom hodnotovom systéme bez ohrozenia cudzorodými vplyvmi, ktoré podľa tradičných systémov môžu nezvratne poškodiť dušu dieťaťa. Všimá si tiež, že takto sa v krajinách nenastolil sociálny pokoj, práve naopak, „nenávisť voči LGBTI sa násilným presadzovaním ich údajných práv len vyhrcoje a to, čo spoločnosť predtým potichu tolerovala, začína nahlas odmietať“.

### ■ HOMOSEXUÁLI

Podľa matičiarov je znepokojujúcou najmä kapitola stratégie – „6. strategická otázka: Práva LGBTI ľudí“ (pozn. autora – teda ľudí s homosexuálnou orientáciou), kde sa vraj „zostruje dikcia tohto bodu v neprospech citlivého prístupu vzhľadom na celú spoločnosť oproti prvotnému návrhu“, a zarážajúce je najmä: diktátorský tón, definovanie práv pre ďalšie skupiny s obavou o stupňujúce sa nároky, stupňovanie požiadaviek a definovanie takých požiadaviek, ktoré potenciálne ohrozujú ľudské práva väčšiny spoločnosti, a hrozba aplikácie legislatívy, umelo implementovanej podľa zahraničných vzorov, nám cudzorodej a vyvolávajúcej vnútorné spoločenské napätie.

(Pokračovanie na strane 2)

## 3 OTÁZKY PRE:

Maťa ĎURINDU, frontmana Maticou ocenenej hudobnej formácie

# Tridsať rokov rockovej Tublatanky

• Skupina Tublatanka vyráža komcom septembra na turné, ktoré bude v znamení tridsiateho výročia založenia kapely. Zaznie na koncertoch prierez celou vašou tvorbou?

Áno, zahráme skladby zo všetkých albumov. Nebudú chýbať najobľúbenejšie piesne, ktoré naši priaznivci poznajú i z videoklipov a DVD. Počas turné budeme používať aj veľkú obrazovku pre videoprojekcie. Máme tiež obrovskú zvukovú aparatúru a prichystal som si aj päť svojich najobľúbenejších gitár. Bubeník Peter Schlosser bude na koncertoch používať nové bicie. Zo zvuku, ktorý sme nastavili, sme veľmi dobre vnútorne naladení, a to s nami zažijú aj diváci na koncer-

toch. Chcem dodať, že prvá zostava Tublatanky sa síce začala formovať už v roku 1982, no hlavne nasledujúci rok bol prelomový pre naše ďalšie pôsobenie a úspechy. V roku 1983 sme odohrali prvé koncerty a získali sme nahrávaciu zmluvu.

• V pozícii hosťa sa počas vášho turné predstaví aj sláčikové zoskupenie Adventure Strings. Ako ste sa dostali k spolupráci?

Adventure Strings sa mi zapáčili v jednej televíznej súťaži talentov, kde podali fantastický výkon. Pri stretnutí v Žiline nám zahrli ich obľúbenú pieseň. Bola to naša skladba Pravda víťazí, ktorú majú zaujímavo zaranžovanú. Keď sme to počuli, veľmi nás to nadchlo a po-

vedali sme si, že si s nimi musíme zahrať. Spojenie rocku so sláčikovým orchestrom predstavili aj moje obľúbené skupiny Led Zeppelin alebo Deep Purple. Členovia Adventure Strings sú veľmi príjemní ľudia a máme veľa spoločných názorov na hudbu aj na iné veci.

• Pri príležitosti 150. výročia Maticy slovenskej ste dostali významné ocenenie. Čo to pre vás znamená?

Veľmi si to vážim. Maticu slovenskú považujem za významnú kultúrnu ustanovizeň a ďakujem, že jej predstaviteľmi nám týmto ocenením prejavili uznanie.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ



Foto: archív

V SNN 41/2013  
SI PREČÍTAŤE

- Ábel KRÁL: Prechádzky našou súčasťou jazykovou džungľou (2.)
- Prečo nebol prezident T. G. Masaryk na odhalení mohyly na Bradle?
- Zbytočná obeť partizánskej svojvôle na východnom Slovensku

ISSN 0862-8823  
40  
9 770862 882007

## Nebezpečenstvo zavedenia cudzorodej legislatívy vyvoláva napätie v slovenskej spoločnosti

# Budú mať naši homosexuáli právo aj na rodinu?



Matičiarkeva Eva Kristinová odmieta mlčať a nečinne sa prizerať.

(Dokončenie z 1. strany) - „Preto ak sa v stratégii konštatuje, že všetky verejné politiky by mali dôsledne vychádzať z rešpektovania zásad ľudskej dôstojnosti,

rovnosti (rovnosti pred zákonom i rovného zaobchádzania v zmysle zákazu priamej a nepriamej diskriminácie...), osobnej slobody a nezávislosti, spravodlivosti, práva

zúčastniť sa na verejnom živote, osobitne pri rozhodovaní o otázkach bytostne ovplyvňujúcich vlastnú dôstojnosť, identitu a integritu, musí to platiť aj pre tradičnú rodinu

a tradičný spôsob výchovy, nielen pre menšiny, ako sú LGBTI ľudia.“

### ■ OCHRANA DETÍ

Matičiarkeva na záver žiada v súvislosti s deklarovaným trendom ratifikovať Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z 25. októbra 2007, ktorý Slovenská republika podpísala 9. septembra 2009, aby SR túto stratégiu neratifikovala, lebo podľa 2. kapitoly sa otvára priestor na násilnú propagáciu homosexuality a podľa 6. kapitoly zavedenie povinnej sexuálnej výchovy aj do predškolského veku dieťaťa. Upozorňuje tiež, že výzva stratégie, aby Slovenská republika do svojej legislatívy zahrnila zákaz domácich telesných trestov detí, je nebezpečná, že treba „citlivo rozlišovať mieru telesného trestu, keďže v západných štátoch dochádza z dôvodu maličerných prehrškov v tomto smere k brutálnemu a trvalému odobratiu detí z rodín či dokonca k obcho-

dovaniu s deťmi, keď takýto pohyb detí prináša zisk jednotlivcom alebo inštitúciám“. Ako SNN informovala E. Kristinová, stratégia bola zatiaľ odsunutá z rokovania: „Zatiaľ je jej prerokovanie v Národnej rade SR odložené. Preto treba, aby všetci tí, ktorým osud zdravého prirodzeného vývinu nášho národa leží na srdci, mi nielen osobne telefonovali, ale predovšetkým sa priamo zapojili do našej ozdravnej iniciatívy. Podotýkam, že rešpektujeme iných ľudí, čo sa narodili ako nevidiaci, nepočujúci alebo s iným postihnutím. Nie je však mysliteľné aby sme tieto prijali neprirodzený, netolerantný, módný trend hlúcho propagovanej ‚inakosti‘.“

Do dnešného dňa otvorený list svojim podpisom podporilo vyše 3 000 rovnako zmyslajúcich Slovákov. Ďalší signatári môžu zasiať svoje mená na e-mailovú adresu: [matica.moba1@gmail.com](mailto:matica.moba1@gmail.com) alebo svoje stanoviská priamo ministrom zahraničných vecí Miroslavovi Lajčákovi.

Foto: archív SNN

## Hanebné správanie sa v NR SR nebolo len o grobianstve

# Parlamentarizmus je vznešenosť

Ivan BROŽÍK – Fotomontáž: Ľubomír KOTRHA

Tak ako by slušný občan mal mať v úcte svoj štát, jeho ústavu, štátne symboly, tak by mali mať zvolení zástupcovia ľudu v nemešnej úcte základné atribúty demokratickej spoločnosti. Parlament nielen podľa základného zákona je druhým najvyšším inštitútom vo zvrchovanej Slovenskej republike.

Z politologických hodnotení po nedávnom pokuse odvolať predsedu vlády bolo netendenčné a navyše obsahovo mimoriadne zaujímavé vyjadrenie Jána Baránka z agentúry Polis pre médiá: „Je to hanba a zlé meno vo svete...“ Ján Baránek na adresu hodnotových a morálnych vlastností poslancov parlamentu tiež povedal: „Neuprednostňujú sa kritériá odbornosti a charakteru, ale kritériá poslušnosti a straníckej zásluhovosti.“

Parlamentné naivné divadlo (PND) vystúpilo na scénu. Tie „klasické“ naivné divadlá však vedia upútať, majú výborných režisierov, skvelých hercov, hrajú zaujímavé hry. PND sa zaujíma iba o jediného diváka – nemysliacich zástupcov závislých médií a ich divákov. V úlohe hercov sa na balkóne zjavilo niekoľko desiatok

zjavne objednaných a podpriemerne nacvičených jedincov, vo vestibule jeden kriminálnik predviedol akčný fyzický útok – mimochodom – na ženu! Hviezdne sekundy slávy si zrejme chcel užiť niekto z poslancov v samozvanej režisérkej stoličke.

### AKTUÁLNE

#### ■ BEZ KOMENTÁRA

„Som sklamaný ako predseda NR SR z konania jedného z našich kolegov, ktorý neprijateľným a hrubým spôsobom znevážil symbol štátnosti – znak SR,“ vyhlásil v januári 2012 Pavol Hrušovský. „Ak chceme hrať len divadlo, zbaľme sa a dajme príležitosť iným,“ povedal ten istý Pavol Hrušovský v septembri 2013. „... tak rozpustime tento parlament, ak sa nedo-

kážeme spamätať. Iné riešenie nie je, ak nechceme pred ľuďmi vyzerať ako lumpi, opilci, darmožráči. Máme to v rukách. Vstúpme si do svedomia a konajme tak, ako sme sľúbili...“ povedal vzápätí. Predseda NR SR Pavol Paška nebude skúmať, či poslanci Smeru-SD boli v noci na rokovaní parlamentu opití, teda nebude preverovať tvrdenia z radov opozície. „To, čo Igor Matovič naklamal, je nehorázne. On vám povie, že ten bol opitý, henten bol opitý. Sú to veci, ktoré nehodlám skúmať. Poďme k podstate klamstva, ktoré Matovič predvádzal od polnoci,“ povedal Pavol Paška.

Poslanec, spomenutý vyššie predsedom parlamentu, sa počas noci rámcovanej vyprovokovanou bitkou, krikom v rokovacej sále a následným divadlom s kontajnerom fliaš vyjadril: „Na čísla nás



síce porazia, ale morálne sme víťazmi.“ Ak podľa Igora Matoviča bola práve tá noc „ukázkou pravidiel zásad mravného správania sa medzi ľuďmi“ – ako definuje samotný pojem morálka viaceri slovníkov, potom je Slovensko na ceste k takýmto „morálnym víťaz-

stvám“ vo vážnom ohrození. Pretože, okrem iného, morálnosť je tiež „mravnosť, čestnosť, svedomitosť v dodržiavaní povinností a záväzkov“. Vedia vôbec niektorí poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, k čomu sa zložením poslancov sľubu zaviazali?

### VŠIMLI SME SI



## Vzácná Pamätná medaila Ústavu dejín kresťanstva pre Slovenské národné noviny

Šéfredaktor Slovenských národných novín Maroš Smolec prevzal z rúk riaditeľa Ústavu dejín kresťanstva na Slovensku prof. Milana S. Ďuricu Pamätnú medailu vydanú pri príležitosti osláv jubilejného roka príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie.

„Nech je prejavom uznania a úcty k podielu Slovenských národných novín v službách lepšieho poznania dejín a historických úloh nášho národa, a tým aj dedičstva našich svätých učiteľov Cyrila a Metoda v duchu Ľudovíta Štú-

ra,“ týmito slovami prof. M. S. Ďurica medailu (na snímke) šéfredaktorovi nášho periodika odovzdal. Ten prejavil úctu a uviedol: „Aj keď som adresátom medaily ja, patrí všetkým redaktorom, prispievateľom a pracovníkom redakcie Slovenských národných novín, ako aj Matici slovenskej, bez ktorej by noviny nevychádzali a nemohli poskytovať Slovákom iný pohľad, skutočný pohľad na náš slovenský svet, dejiny i prítomnosť ako ostatné médiá, ktoré tento obraz skresľujú a účelovo krivia.“

(red)

## Železnica prinesie vyše osemtisíc pracovných miest

# Koniec debát o širokorozchodnej?

Dlhé, neplodné, všetkými smermi sa rozchádzajúce debaty o širokorozchodnej trati sa končia. O termíne, v ktorom by mala vzniknúť definitívna verzia štúdie uskutočniteľnosti projektu predĺženia širokorozchodnej železnice cez Slovensko až do Viedne, rozhodne valné zhromaždenie spoločnosti Breitspur Planungsgesellschaft, ktorú vytvorili železničné spoločnosti Ruska, Ukrajiny, Rakúska a Slovenska. Presný dátum zhromaždenia zatiaľ nestanovili.

Termín dokončenia štúdie stanovia v súťažných podkladoch. V každom prípade sa s ňou ráta do konca tohto alebo do polovice budúceho roka, aby boli zrejme vplyvy na životné prostredie a aby bola podkladom dokumentácie pre stavebný zámer a tiež pre územné rozhodnutie. Takisto by sa mala zaoberať umiestnením nového nákladného terminálu v regióne Viedeň – Bratislava.

„Umiestnenie nákladného terminálu nebude vo Viedni, ako sa prezentuje v médiách, ale pravde-

podobne v už existujúcom priemyselnom parku Kittsee alebo v Parndorfe. To by bola pre Rakúsko najlacnejšia a pre Slovensko najvýhodnejšia ekonomická, strategicko-geopolitická lokalizácia,“ po-



vedela pre TASR, odvolávajú sa na rakúske zdroje, advokátka Jana Martinková, ktorá sa tejto problematike dlhšie venuje. Slovenská strana však trvá na termináli na svojom území. V našom týždenníku sme už informovali, že Slovensko o projekt údajne bojuje najmä

s Maďarskom, ktoré sa má o širokorozchodnú tiež zaujímať. Doteraz však Budapešti bohato stačila a vyhovovala „iba“ nečinnosť predchádzajúcej vlády Ivety Radičovej. Proti projektu sa stavia aj terajšia slovenská opozícia – SDKÚ i Most – Híd. Obáva sa, že o zamestnanie prídu stovky ľudí zo súčasného prekladiska v Čiernej nad Tisou. Podľa predbežných štúdií by však prevádzka širokorozchodnej prinesla Slovensku vyše 8 000 pracovných miest a výstavba železnice z Košíc do Bratislavy by na päť rokov zamestnala ďalších 2 000 ľudí. Projekt nateraz má podporu vlády, ktorá má záujem na jeho úspešnej realizácii.

„Kto by chcel odstúpiť od projektu, nevníma realitu v medzinárodnom kontexte,“ povedal premiér Robert Fico. Podpredseda jeho vlády pre strategické investície Ľubomír Vážny hodnotí tento projekt ako sféru mimoriadnych záujmov jeho úradu.

Ivan BROŽÍK



## Mečiara a Klauza neporovnávajme

Eva ZELENAYOVÁ

Sú takmer rovnako starí. Obaja stáli pri zrode samostatných štátov, a predsa je medzi nimi veľký rozdiel. Václav Klaus bol dvadsať rokov v najvyšších politických funkciách štátu a aj po odchode z politiky je vážnou osobnosťou. Je známy euroskeptik, menej už ako reformátor českého historického dedičstva. Kým T. G. Masaryk staval budúcnosť národa (i slovenského) na husitských tradíciách, Klaus sa vrátil o niekoľko storočí späť k sv. Václavovi. A bez rešpektu posunul katolíctvo do základov českého štátu. A napriek výraznému oportunizmu voči všeobecne prijímaným zvyklostiam nestála proti nemu taká agresívna opozícia ako proti Vladimírovi Mečiarovi.

Nie je jednoduché nájsť odpoveď na otázku, prečo sa tak diametrálne odlišne vyvíjal politický osud dvoch aktérov rozdelenia štátu. Faktom je, že Slováci nemajú taký jednoznačný vzťah k svojmu štátu ako Česi. Do povedomia Slovákov sa negatívne zapísala protikatolícka politika Prahy po vzniku Česko-Slovenska a rovnako nedodržanie Pittsburskej dohody, podľa ktorej mali Slováci nárok na autonómiu. Už v tomto období sa slovenská spoločnosť rozdelila na čechoslovakistov, ktorí sa nebránili myšlienke splynutia Slovákov s českým národom, a na autonomistov, ktorým prekážal diktát Prahy v oblasti viero-voznania. Pozostatky čechoslovakizmu zostali v spoločnosti dodnes. Po zmene režimu najväčšiu šancu

uspieť u voličov malo Kresťanskodemokratické hnutie. Už jeho názov formálne vyjadroval obsah politiky. Situácia sa zmenila, keď vedenie politického subjektu marilo všetky akty smerujúce k samostatnosti.

### KOMENTÁR

Úlohu s kresťanským a národným programom prevzalo HZDS. Vláda Vladimíra Mečiara vrátila cirkvám majetky, na čo vtedajší predseda KDĽ Ján Čarnogurský reagoval slovami, že on by to nikdy neurobil. HZDS sa stalo subjektom, ktorý nielenže zabezpečil pokojné rozdelenie štátu, ale tiež položil základy pre jeho existenciu.

Pri spätnom pohľade na dvadsaťročnú politickú prax sa ukazuje,

ako nápadne sa podobá metóda práce opozičných strán proti vláde Mečiara i Fica. Počas vlády Mečiara zorganizovala opozícia veľký teáter v rokovacej sále parlamentu počas čítania správy o činnosti SIS. Vtedajší poslanec Milan Kňažko dokonca predsedovi SIS Ivanovi Lexovi vhodil do pohára s vodou žuvačku a po rokovacej sále sa prechádzali opoziční poslanci s transparentmi. Niečo podobné pripravili v súčasnosti opozičné strany počas mimoriadnej septembrovej schôdze parlamentu. Opäť nechýbali rekvizity na umocnenie dojmu zinscenovaného divadla. Vladimír Mečiar bol odstavený od moci. Prekážal, lebo nebol ústretový voči zahraničným privatizérom. Miklošova mantra – štát je najhorší vlastník, víťazila vo všetkých liberálnych médiách. Čo znamenajú médiá, presvedčil sa práve vo volebnom roku 1998, keď sa v Markíze odohrávala „dráma“ za záchranu demokracie. Či Mečiarov nezaujem o principiálne a ústavné riešenie mediálnej politiky vyplýval z jeho politickej neskúsenosti, naivity alebo nevhode ďalej

pôsobiť v politike, vie len on sám. Faktom zostáva, že od roku 1998 postupne dochádzalo k vedomej korózii HZDS, až hnutie skončilo ako mimoparlamentná strana bez Mečiara.

Ako pluralitne dnes fungujú médiá, ukázalo sa v publicistickej rozhlasovej relácii Z prvej ruky, odvysielanej 10. septembra. Aj keď relácia bola zameraná na hodnotenie Mečiarovho pôsobenia v politike, pozvali do nej iba diskutérov, ktorí spolu s moderátorom Jurajom Jedinákom tvorili homogénny protimečiarovský blok. Moderátor dokonca aj vznik Slovenskej republiky označil za Mečiarovu kauzu. Publicista Marián Leško konštatoval, že rozdelenie štátu bolo iba vedľajším produktom snahy Mečiara. „Bol to Čarnogurský, ktorý pracoval s hviezdíčkou pre SR,“ vyhlásil. Politológ Martin Klus mu pritakával. V relácii odzneli mnohé, dávno zabudnuté klamstvá o politike Mečiara, ktorým nemal kto čeliť. Otázka ostáva, načo sa v národe žívi takáto nevaživosť? Predsa Mečiar si sám zvolil politický dôchodok.



## Prominenti sveta, spojte sa!

Ivan BROŽÍK

Robert Fico dokáže zázraky. Teda aspoň na poli politológie a všetkých súvisiacich prognóz vývoja slovenskej pravice. Pravica, ktorá nevie už viac ako rok oznámiť meno spoločného kandidáta na úrad prezidenta Slovenskej republiky, pravica, ktorej strany sa rozpadajú na straníčky priamo úmerne s postavením, mocou a peniazmi nedostatočne nabažených polobohov, ktorí by chceli byť bohmi. Táto pravica zrazu v jednotnom šiku, ukazujúc aj tváre, ktoré bežne vidíme iba zo záberov z golfových turnajov, zrazu pohoršene stojí pred malým improvizovaným „kecpultikom“ vo foyer Národnej rady Slovenskej republiky. Dohnala ju k nemu dojemná starostlivosť o naše spoločné finančné blaho v súvislosti s ňou sprivatizovaným

plynárenským priemyslom. Až tragikomicky pôsobili zábery na pohoršením zvrátené tváre, ktoré sa na nás obvykle usmievaajú v čase volieb do čohokoľvek z tisícov billboardov po celom Slovensku. Na druhej strane

### POZNÁMKA

je obdivné, v čom všetkom sú zbehlí, teda aspoň sa cítia odborne povolani a zdatní tí, ktorí nikdy nepohrdnú žiadnym flekom, najmä ak sú platení zo štátneho rozpočtu alebo z daní občanov. Pýtate sa, kto to je? Nuž, pozrite si záznam onej tlačovky – tie tváre tu roky vidíte na pútačoch, v televíznych besedách a najmä v poslaneckých laviciach. Mnohé z nich sú tam bez toho, aby celé volebné obdobie prehovorili.

Títo všetci zrazu zmúdreli, zvažovali starostlivo, zdesili sa. Ide im naozaj o ten SPP alebo nebodaj aj o nás? To by sa ani nechcelo veriť. To by sa už pravica na Slovensku naozaj musela zblázniť, aby jej išlo aj o iné ako o kšefty, moc, posty a bohviečo ešte, čo je prevažne v agende orgánov činných v trestnom konaní. Napríklad, ak by jej išlo aj o takú nedôležitú a otravnú kategóriu, akou je v spoločnosti občan. Pozerajúc sa na tých spojených proletárov všetkých strán, teda našich pravicových, sa až chce zabudnúť na nevyčerpávané eurofondy, na premárnené šance obchodu s krajinami na východ od našich hraníc, na zdevastované zdravotníctvo, takmer zlikvidované školstvo, zrušenú verejnú dopravu a znefunkčnenú kultúru, napríklad

v likvidácii verejnoprávnosti ako takej. Ak vás nezaujímajú podobné „spektákle“, len pripomeňme, že opozičníci sa jednotne pohoršovali nad tým, že „Fico ide odkúpiť SPP“, a nad tým, že „zmluvu o predaji pripravovala predávajúca strana“. Opozícia rada manipuluje nielen s faktami, ale aj s občanmi. Podsvúvaním slov ako odkúpiť, odpredať, automaticky navodila dojem, že tu ide vláda Roberta Fica na drevo vytašiť nesierny balík našich peňazí nejakým Nemcom a Francúzom. Najskôr teda pripomeňme, že práve Dzurindova vláda od nich inkasovala slušný balík za – čuduj sa svet – náš spoločný, štátny plynárenský priemysel. Potom dodajme stručný, ale jasný fakt – pripravuje sa bezodplatný prevod. Teda nie predaj. Ale zas – nemusíme byť nervózni, bližšie sa župné voľby, prezidentské, také či onaké a pánom politikom sa nebudeme chcieť strácať čas pred „kecpultikmi“. Vyberú sa cieľene ohlupovať nás všetkých do terénu. Zas po štyroch alebo koľkých rokoch. Veď ide o ich fleky bez ohľadu na takú alebo onakú partaj či dokonca pravicu ako takú, nie?



### AKO BOLO, ČO BOLO

V novembri minulého roka nás opustil herec Viliam Polónyi. Po rozlúčke v bratislavskom krematóriu sa stretli jeho priatelia vo vieche U sedláka. Medzi nimi nechýbala ani skupinka Krupinčanov. Vilo sa im zaryl hlboko do srdca. V Krupine i na celom Hontě rozosieval dobrú náladu a nezištne pomáhal svojim rodákovi otvárať dvere, keď niečo vybavovali v Bratislave. Aj preto ho nazývali kráľom Hontu.

U sedláka som sa stretol s krupinským primátorom. Dosť nasrdene som hovoril o tom, že si nevážime vlastnú históriu ani ľudí, ktorí pre nás niečo urobili. Primátor Rado Vazan odvetil, že Krupinčania si ich vilka uctia, ako sa patrí. Slovo dodržal. Krupinčania s menom svojho rodáka spojili tohtoročné Dni mesta Krupiny. Spomienka na Vila sa začala otvorením zaujímavej výstavy fotografií a dokumentov, ktoré priblížili život populárneho

herca, a pokračovala v miestnom amfiteátri, ktorý sa nachádza len pár desiatok metrov od Vilkovho rodného domu. V amfiteátri Vilkova manžel-



## Vilova La Skala v Krupine

Peter VALO

ka Božka spolu s primátorom Vazanom odhalili pamätnú tabuľu s Vilovým portrétom. Ani ten nebol hocijaký. Vybrali si ho v legendárnej postave Bába Klímu z kultového filmu Sebechlebskí hudci. Na tabuľi stojí, že ju osadili pri príležitosti pomenovania amfiteátra menom slávneho herca.

Potom na Vilka spomínali manželka a kamaráti. Mal som tú česť byť medzi nimi. Futbalová legenda a držiteľ striebornej medaily z majstrovstiev

sveta Titus Buberník prehovoril o Vilovi ako o športovcovi. Herec Ľubo Paulovič predniesol básničku, ktorá zaznela aj na Vilkovom pohrebe. Spiso-

hrali epizódu z Bukovčanovej tragikomédie Luigiho srdce alebo poprava tupým mečom. Výber mal svoju logiku. Dramatik Ivan Bukovčan bol do Vilkovho

herectva zamilovaný a niektoré postavy (i túto) „ušil“ práve pre neho. S Ľubom Paulovičom sme sa zhodli na tom, že keby udeľovali Cenu Viliama Polónyho za herecký výkon, tak by sme ju dali Xénii Lvomskej. Večer pokračoval v retroštýle skupiny Slovak tango, ktoré bolo skvelým hercovi a komediantovi veľmi blízke. Neskôr začali premietat filmy, v ktorých Vilo zažiaril.

V rámci Dní Krupiny na Slávnostnom Mestskom zastu-

pitelstve udelili Cenu mesta Krupiny Michalovi Kľučkovi in memoriam a Anne Ližbetinovej a Cenu primátora Vojtechovi Šandovi a Petrovi Korčokovi. Za nich najvýstižnejšie prehovoril Kľučkov syn Jozef, ktorý povedal, že jeho otec skúmal históriu mesta, a o ľuďoch, čo ju vytvárali, písal a hovoril s úctou a pokorou. Dnešní ľudia viac poznajú všelijaké celebrity ako skutočné osobnosti, čo sa postavili na stranu spravodlivosti, urobili významné objavy, postavili výnimočné stavby alebo vytvorili krásne umelecké diela. „Aj u nás v Krupine a okolí takí ľudia žili, žijú alebo pochádzajú odtiaľto. Sú úspešní vo svojej práci, s láskou učia a vychovávajú naše deti a aj vo svojom voľnom čase rozvíjajú a organizujú spoločenský život. Nebojme sa na nich ukázať prstom a poďakovať sa im.“ To ukázanie prstom odcitoval v amfiteátri Ľubo Paulovič, ktorý zdôraznil, že by sme mali oceňovať ľudí, ktorí nám zanechali stopu.







Aktuálne a nutné prechádzky našou súčasnou jazykovou džungľou (1.)

## Slovenčina a jej stav, ktorý varuje

Jazyk je najdôležitejší nástroj dorozumievania. Je podmieňujúcim činiteľom vzniku a existencie ľudských spoločností. Práve jazyk zjednocuje svojich nositeľov do celkov, akými sú aj národy. Spoločenstvo národa sa preto môže charakterizovať aj ako jazykové spoločenstvo. Vo vývine jazykových spoločností, teda vo vývine ľudstva, vznikali situácie, keď sa ako dôsledok súvislosti i závislosti jazyka a myslenia (myslenia a jazyka) musela zdôrazňovať aj potreba presnosti a jednoznačnosti jazykového prejavu. Ukázala sa potreba dokonalosti jazykového prejavu ako výsledku myslenia, ale rovnako aj potreba dokonalosti jazyka ako nástroja myslenia. Týkalo sa to všetkých jazykových zložiek, osobitne slovných zásoby, skladby, ale aj ich zvukovej realizácie.

Ábel KRÁL – Karikúra: Peter GOSSÁNYI



Subtilnosť procesov myslenia súvisela a súvisí aj dnes, dnes možno zreteľnejšie než kedysi, so subtilnosťou jazykového prejavu. Aká je naša dnešná situácia, aká je slovenčina dnes?

Zvládnutie celej slovných zásoby by bolo takmer nemožné, keby medzi slovami nejstovali už na rovne znenia súvislosti a väzby. Ak by tieto mnohostranné súvislosti reči nejstovali, rečový akt by bol ťažkopádny a zdĺhavý, vznikala by komunikačný chaos. To by sa prejavilo aj v procesoch myslenia. Z toho je zrejme, že do jazyka nemožno necitlivo zasahovať. Nemôže sa to robiť ani ľubovoľným, jazykovo chaotickým vnášaním takých nových slov a tvarov, ktoré nemajú v jazyku systémový priestor. To sa dnes, bohužiaľ, v slovenčine deje.

## ■ PREBERANIE SLOV

Aktuálny je najmä problém preberania a používania cudzích slov. Je to síce trvalý proces, nemôže sa však uskutočňovať bezhlavo. Náhodné a neodôvodnené preberanie cudzích slov a tvarov má nebezpečne zvyšujúcu sa frekvenciu. Pozorujú to aj ľudia, ktorí neabsolvovali univerzitné štúdium slovenského jazyka, ale materinský jazyk citlivo vnímajú a uvažujú o ňom (najnovšie Ing. Jozef Mikuš: Čo sa to robí so slovenským jazykom?, Kultúra, 26. 6. 2013). Nadmiera preberania cudzích slov do spisovnej slovenčiny najnovšie vyvolala aj pokus o ich detailnejší súpis s uvedením návrhov na ich náhradu jestvujúcimi slovenskými pomenovaniami, rozšírenými o možnosti tvorenia nových slov a tvarov podľa možnosti našej slovo tvorby (Maroš Krajčovič, Puristický slovník slovenčiny, 2013).

Aká je dnešná jazyková prax, na to sa stačí prejsť po niektorom našom meste, čítať orientačné informácie a reklamné pútače, počúvať reklamy, všimnúť si názvy podnikov (najmä zábavných), „best ceny“, vyššie levely, eventy, inováčné vouchery, benefity, workshopy, všetky možné „travel“ kancelárie, destinácie, aj naše rekreačné priestory, gotatry, Tatralandie, Tatra Mountain Resorts... – angličtina, aj v najodľahlejšom kútiku Slovenska angličtina... Koloniálna zem? Už aj najnaškejšie slovenské výrobky, ako sú oštiepky, parenice, ovčí syr, majú na stánku s týmto tovarom informáciu – „Original Milk Fantasy“.

## ■ PRÍKLADY Z PRAXE

V našich verejných prejavoch sa už zriedka vyskytuje slovo „objednávať“. Namiesto neho sa používa slovo

„zákazka“. Aj žiak základnej školy už vie, že toto slovo má koreň „kaz/káza“, ktorý sa vyskytuje v slovesách „kázať“, „prikázať“, „zakázať“, „zakazovať“, ale aj v tvaroch ako „kazateľnica“, „kazateľ“ atď. Významová platnosť týchto slov je však jasná. Slovo „zákazka“ nemožno vyčleniť z uvedeného radu – z jeho formálnych a obsahových súvislostí. Napriek tomu sa používa protirečivo k jeho základnému významu „zakázať“, „zakazovať“. Vnucuje sa mu obsahovo protichodný význam „objednávať“, „objednávať“.

Má to vážny dôsledok: Oslbuje a narúša sa jazykový systém a čo je ešte vážnejšie, vnáša sa chaotický prvok do jazykového vedomia používateľa jazyka. Znemožňuje sa aj pomocná jazyková asociácia, ktorá je aktívna pri slove „objednávať“ a stráca sa pri slove „zákazka“.

Slovo „zákazka“ je v slovenčine jazyková mŕtvolka.

Slovko „zabaviť“

Vo verejných ústnych a písomných prejavoch sa nesystémovo často používa aj slovo „zabaviť“ vo význame „zabaviť“, „zobrať“. Vyskytuje sa napríklad v spojeniach zabavenie majetku, lieh zabavili colníci, auto zabavili policajti, zabavené počítače atď. Slovný základ „bav“, ako je v slovese „zabaviť“, je aj v slovách „baviť sa“, „zabávať sa“, alebo niekoho „zábava“, „zábavka“. Slovo „zabaviť“ patrí formou i obsahom do tohto radu. Ak však štátny orgán (napr. colná správa) komukoľvek dačo vezme, je to zábava?

„Dôjsť“ a „prísť“

Tieto slovesá sa dnes veľmi často vyskytujú v kontextoch: došlo k zemetraseniu, k zraneniam ľudí nedošlo, k realizácii doteraz nedošlo, k problému dochádza vtedy, prišlo k odobratiu detí rodičom, k väčšiemu otepleniu nedôjde, k dohode neprišlo, nedošlo k predvedeniu osôb, k zraneniu našťastie nedošlo, môže prísť k úrazu, môže prísť k pádu, neprišlo k žiadnemu rozhodnutiu, mesto pristúpilo k vysťahovaniu atď. V týchto prípadoch sú obsahovým a formálnym základom pohybové slovesá „ísť“, „dôjsť“, „chodiť“, „stúpať“. Lenže „chodiť“ tak, ako chodí živočích, aj zemetrasenie, zranenie, odobratie detí, oteplenie atď.? Hovoríme jednoducho: bolo zemetrasenie, ľudia neboli zranení, ešte sa (to) ne-

uskutočnilo, problém vzniká, rodičom nevzali deti, neoteplilo sa atď.

Sloveso „ustáť“

Príklady zo slovenskej publicistiky: Sagan ustál, dážd' bude ustávať, dážd' ustal – namiesto jednoduchého vyjadrenia Sagan (niečo) zvládol (dokázal), dážd' nebude ustávať, dážd' bude postupne slabnúť – prestane (už) pršať, nebude pršať. Takéto chybné použitia slova „stáť“, „ustáť“, „ustať“, „ustávať“ sa vyskytujú stále častejšie napriek ich pevne a stáročia používanému významu „stáť“ (t. j. nehybať sa), „ustať“ (unaviť sa), „byť ustatý“ (vyčerpaný, unavený) a pod. Môže byť dážd' ustatý?

Osobné zámeno „on“

Toto zámeno označuje živú bytosť, nie predmet. Je to zámeno tretej osoby mužského rodu jednotného čísla. Napriek tomu sa stretávame s takými zlými formuláciami: hoci na neho (na príspevok) nemal právo, pre neho (fotoaparát), môže prísť poňho (t. j. po balík), nemá naňho (na dôchodok) nárok, dostane ho iba ten, kto oňho (o polročné vysvedčenie) požiada, pod neho (pod stromček) a i. – tu všade je zámeno „on“, len v nejakom páde. V týchto prípadoch sa v slovenčine používa správny tvar: naň, preň, oň, poň, podeň...

Predložka „na“

Príklady chybných použití a spojení: cesta na Poľsko, výjazd na Liptov, izba na internáte, hovoriť na kameru, mám záujem na tom, poďme na tému, poďme na program, poďme na to, poďme (s významom sústreďme sa) na futbal, schváliť na vláde, na škole, na hoteli im bolo zima, dcéru našiel na záhrade, kráter na záhrade, sú na omyle, má záujem na niečom, záujem na tom, operátori na sále atď., atď. Po slovensky hovoríme: cesta do Poľska, výjazd do Liptova, izba v internáte, bývali v internáte, hovorí pred kamerou (do kamery), záujem o, poďme k téme, k programu, poďme (sa rozprávať) o futbale, idem na zasadnutie vlády, vo vláde, v škole, v hoteli, v záhrade, v sále atď. S úsmevom možno pripomenúť: študenti sú v internáte, sú v škole – na internáte alebo na škole sú vrabce alebo holuby. Po slovensky teda hovoríme: vláda rokovala, vo vláde sa rokovalo (o niečom), vláda prerokovala, podobne hovoríme bol v škole.

Veľmi vážna otázka: Aká je úroveň myslenia tých, čo takto hovoria a píšou?

Zámeno „to“

Nominatívny tvar tohto zámena sa stále častejšie chybné nahrádza datívnym tvarom „tomu“. Príklady: tomu tak nie je, dnes je tomu inak, ako tomu bolo doteraz, inak tomu nebolo atď. Po slovensky však hovoríme: to tak je, to tak nie je, dnes je to inak, bolo to inak, ako to bolo doteraz, inak to nebolo a pod.

Autor je univerzitný profesor, jazykovedec.

V budúcom čísle: *Slang, preberanie cudzích slov a prívlahe nezodpovedaných otázok*

## LETOPISY

V dlhodobých zápasoch o zabezpečenie svojbytnosti Slovákov znamenal začiatok 60. rokov 19. storočia významnú etapu, ktorá bola završením slovenského národného obrodenia. Úsilie štúrovskej generácie o štátoprávne riešenie postavenia Slovákov vyvrcholilo Memorandom národa slovenského v roku 1861, ktoré memorandová deputácia odovzdala uhorskému snemu.

Žiadalo zákonne uznať svojbytnosť slovenského národa a jeho jazyka vo vlastnom etnickom priestore pod názvom Hornouhorské slovenské Okolie. Hlavným mestom mala byť Banská Bystrica. Isté úspechy sa dosiahli. Zásluhou biskupa Štefana Moysesu sa znovu poslovenčilo gymnázium v Banskej Bystrici, v roku 1862 bolo založené pat-

ronátne evanjelické gymnázium v Revúcej a po rakúsko-maďarskom vyrovaní (1867) vznikli zo zbierok slovenského ľudu slovenské gymnáziá v Martine a Kláštore pod Znievom. Súčasne



## Memorandum a Matica slovenská

Peter JANOŠÍK

sa podarilo zaviesť slovenčinu ako vyučovaci jazyk do takmer dvoch tisíc ľudových škôl.

V roku 1863 vzniká Matica slovenská ako prvá celonárodná kultúrna, osvetová a vedecká základňa, ktorá zabezpečovala emancipačný a kultúrny rast slovenského etnika. Stala sa aj symbolom prekonania hrá-

dzi konfesijného rozdelenia. Prvú zmienku o potrebe založiť MS vyslovil P. J. Šafárik. Revolučne naladení štúrovci, ktorí mali v programe svojho tajného krúžku Vzájomnosť (1837) tak-

slovenskej vedy, archivnictva, múzejnictva, vydavateľskej činnosti. Udržiavala styky s Maticami slovanských národov a s ďalšími kultúrnymi ustanovizňami. Jej násilné zatvorenie

pomohli obhájiť osobitosť slovenského národa i slovenčiny v čase, keď oficiálne existovala iba českoslovenčina. Dôležitým činiteľom v jej organizme sa stali miestne odbory, ktoré zoskupovali a kultúrne aktivizovali tisíce jej členov. Vedecké a umelecké odbory MS, ktoré združovali slovenských vedeckých pracovníkov z oblasti histórie, literárnej histórie, jazykovedy, estetiky, filozofie, národopisu, sociológie a prírodných a technických vied, nahrádzali nejstvejúcu akadémiu vied. Matica mala aj svoje rozhlasové vysielanie. Jej členská základňa dosiahla v roku 1946 100 000 členov.

Matica pracovala aj na hmotnom dobrobyte slovenského národa. Dnes je tým „dobrobytom“ opäť dôraz na národné tradície, vlastenecké cítenie. Tak v minulosti, ako aj dnes spája milovníkov slovenského života a národa.





## Bienále ilustrácií Bratislava už polstoročie potvrdzuje svoju jedinečnosť Jablčkami dláždia cestu k detskému srdcu

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív BIB

Bratislavské bienále ilustrácií, ktoré 6. septembra otvorilo svoje brány v Dome umenia Národného osvetového centra na bratislavskom námestí SNP, sa blíži k svojej polstoročnici. Za tento čas sa z BIB stala nielen prestížna medzinárodná súťaž originálov ilustrácií kníh pre deti a mládež, ale BIB sa stalo aj čímsi viac. Unikátnym fenoménom rešpektovaným vo svete detskej knihy. Keď hŕstka nadšencov krásnej detskej knihy na Slovensku na čele s Dr. Dušanom Rollom zakladala v roku 1965 nultý ročník BIB, určite nikto z nich netušil, ako široko sa rozrastie a hlboko zakorení strom BIB doma i vo svete. Logo BIB sa stalo prestížnou značkou, symbolom kvalitnej umeleckej nekomerčnej ilustrácie vo vyše sto štátoch všetkých kontinentov.

BIB už takmer polstoročie plní vo svete obrázkovej detskej knihy úžasnú duchovnú a umeleckú misiu, ktorej dosah si možno ani celkom dobre nevedujeme. Veď obrázková kniha je prvou galériou, do ktorej vstupuje dieťa, ktoré často ešte nevie ani čítať, ani písať. Obrazy z ilustrácií zanechávajú pečať v duši, vizuálny kód, hlbokú vizuálnu stopu v estetickom vnímaní dieťaťa.

### ■ KRITÉRIOM JE KVALITA

Renomovaný taliansky teoretik Livio Sossi na konferencii o BIB v Bologni povedal: „Bratislavské bienále dalo svetu veľkú lekciu o novej vizualite obrázkovej detskej knihy.“ Samozrejme, kritériá umeleckej kvality ilustrácií nie sú raz navždy dané. Hľadajú sa, vždy znova a znova, na každom bienále v spoločnej, často temperamentnej diskusii renomovaných odborníkov.

Desaťročná medzinárodná BIB 2013 hodnotila 2 344 originálov ilustrácií zo 446 kníh, spolu 362 umelcov zo 49 štátov. Grand prix získali: Evelyn Laube a Nina Wehrle zo Švajčiarska za ilustrácie ku knihe Veľká potopa. Zlaté jablko BIB si tento rok odniesli výtvarníci: Rong Yu z Číny,

Nobuhiko Hajjima z Japonska, Chiki Kikuchi taktiež z Japonska, In-Kyung Noh z Južnej Kórey a Irma Bastida Herrera z Mexika.

Ceny bienále otvárajú ilustrátorom dvere do najvýznamnejších medzinárodných vydavateľstiev a mnohí z nich by vedeli rozprávať zaujímavé príbehy, ako cena BIB priniesla radikálny zlom v ich umeleckej kariére aj v živote.

### ■ BIENÁLE JE UNIKÁTNE

BIB má vo svete stále jedinečné postavenie. Napriek tomu, že boli viaceré pokusy v rôznych krajinách, neexistuje vo svete žiadna iná medzinárodná súťaž originálov ilustrácií, ktorá by v takej šírke a kvalite mapovala stav ilustračnej tvorby kníh pre deti a mládež. BIB má kontakty vo vyše sto štátoch všetkých kontinentov a je nesmierne dôležité, aby neustále rástol počet krajín súťažiacich na bienále. Prestíž bratislavskej prehliadky ide ruka v ruku s prestížou medzinárodnej poroty BIB. Aj tento rok zasadali v porote medzinárodne renomované osobnosti – teoretici, vydavatelia, manažéri a známi ilustrátori. Osvedčilo sa, že od roku 2009 je členom medzinárodnej poroty BIB aj

ilustrátor víťaz Grand Prix z predošlého bienále. Na 24. ročníku je to ilustrátorka z Južnej Kórey Eun-young Cho.

### ■ PRECÍZNA KONCEPCIA

Už po tretí raz má scenár BIB jednotný koncepčný akcent, ktorý je postavený na hlavnom leitmotíve. Ten sa premieta do všetkých súčastí bienále a do jeho sprievodných podujatí, do výtvarno-priestorového riešenia a je témou aj medzinárodného sympózia BIB. Témou 24. ročníka bienále a medzinárodného sympózia je Identita dnes – Národná kultúrna identita ilustračnej tvorby v čase globalizácie. Je to jedna z kľúčových tém súčasnej civilizácie a kultúry, súčasného globalizovaného sveta. Nečudo, veď tlak určitých kruhov označujúcich národný štát za prežitok je všadeprítomný. Stačí sa lepšie prizrieť práve na tvorbu pre deti a jednoznačne cítime snahu o „unifikáciu“ detského vkusu na komixovo podfarbenú pakultúru, zjednodušenú až do vymývania detských hlavičiek.

V Bratislave teda opäť dozrela úroda zlatých jablák a nastal čas zárazkov... V každom z nás sa usmieva dieťa. Dožičme mu teda, aby aspoň



počas bienále výskalo od šťastia, krásy, prekvapenia a zvedavosti. Nech lieta v nádhernej krajine fantázie, kde na stromoch rastú zlaté jablká a dobro víťazí nad zlom. Určite sa deťom zavďačíte, keď s nimi navštívite

Bienále ilustrácií Bratislava, ktoré potrvá do 25. októbra. Verím, že aj dospelí pri pohľade na rozprávkový svet ilustrácií v sebe náhle objavia ten takmer zabudnutý kľúčik k detstvu.

## Nelichotivé vysvedčenie našim médiám

Pavol Dinka: Mediálne pasce verzus mozog v nádrži, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2013



Pavol Dinka neúnavne mapuje slovenský mediálny trh, špeciálne elektronické médiá. Ako člen Rady SR pre vysielanie a retransmisiu má jedinečnú príležitosť zužitkovať poznatky vyplývajúce z jeho funkcie. Najmä slovenský televízny trh, komerčný i verejnoprávny, poskytuje dosť príležitostí na reflexiu.

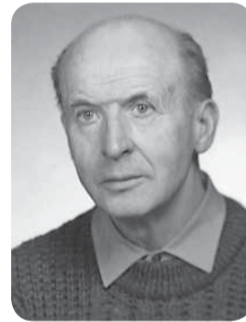
Dinka s presnosťou chirurga obnažuje hnisajúce miesta vysielateľov a upozorňuje na možné riešenia podľa vzoru niektorých zahraničných médií. Treba však povedať, že učiť sa veľmi nie je od koho. Západná kultúra sa ocitla vo veľkej kultúrnej kríze, odmieta prirodzené zákonitosti a uchyluje sa k dekadencii v doteraz neslýchaných rozmeroch.

Kde sme sa to vlastne ocitli? Ešte sme schopní používať vlastný rozum alebo sme sa stali obeťami hrubej manipulácie? Čomu má slúžiť médiokracia? Dinkovo teoretizovanie je síce hľadaním východisk, ale samotným východiskom nie je. Pokúša sa oživiť myšlienky osvietenstva a v nich hľadať hodnotové ukotvenie dnešného človeka, ibaže osvietenstvo je dávno prekonané. Rozum človeka nestačí, nie je univerzálnou hodnotou. Dá sa polemizovať aj s názorom autora, či na hodnotenie politickej publicistiky stačia dve základné kritériá: neustrannosť a kvalita. Kto si môže povedať, že je nestranný?

Dinkovi sa nevšedne vydarila kapitola Tunel na konci svetla. Elegantným a zrozumiteľným spôsobom vysvetlil, ako sa Slováci prepadli do chudoby. A ako pri tom asistovali médiá. Autor uvereňuje priam škandalózne príklady televíznej (ne)kultúry, ktoré spája vlastnými esejistickými úvahami. Sú jeho subjektívnou výpoveďou o súčasnom stave spoločnosti, ale aj jeho osobným prínosom pre poznanie súčasnej spoločnosti.

Eva ZELENAYOVÁ

### NEKROLÓG



Vo veku nedožitých osemdesiatich ôsmich rokov zomrel v sobotu 20. júla 2013 v trebišovskej nemocnici básnik Zemplína Mikuláš Kasarda. Bol to pokorný a usŕachtilý človek, ktorý dlhé roky pracoval ako stredoškolský profesor a venoval sa aj prekladateľskej činnosti. Posledná rozlúčka so zosnulou sa uskutočnila 23. júla v gréckokatolíckom chráme v Sečovciach.

Mikuláš Kasarda sa narodil 26. júla 1925 v Sačurove. Ludovú školu navštevoval v rodisku, meštiansku školu vo Vranove nad Top-

### Za básnikom Mikulášom Kasardom

lou a v Sečovciach. Počas druhej svetovej vojny študoval na gymnázium v Michalovciach. Po maturite odišiel do Bratislavy, kde od roku 1945 – 1946 študoval na Pedagogickej akadémii a na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave aprobáciu slovenský jazyk a literatúra – filozofia. V roku 1969 prestúpil na vlastnú žiadosť na gymnázium do Michaloviec. Po odchode do dôchodku žil skromne so svojou manželkou v Sečovciach. Ako spisovateľa ho môžeme zaradiť k významným predstaviteľom poézie druhej polovice 20. storočia. Vydal básnické zbierky Širokými ulicami (1953), Kohútí spev (1958), Pre teba (1963), Krajinské dažde (1982), Cesta búrkou (1985), Zápočet (1990) a Podvečerné poľné cesty (1995).

Mikuláš Kasarda žil príkladným spôsobom života s presvedčením, že: „Svätejšie ako láska je splniť povinnosť.“ Zostalo po ňom dielo plné posolstva lásky, dobra, krásy a morálnej čistoty.

Češ' jeho pamiatke!

Ingrid LUKÁČOVÁ

### HUMORESKA

V Národnej rade SR je opäť nuda. Poslanci iba rokovajú a hlasujú. Šéf parlamentu totiž na nich narichtoval družinu abstinencijských drábov. Znova preto počuť nezrozumiteľné reči, na porozumenie ktorých nestačí ani osem doktorátov a štyri tanečné. Vážení poslanci, už nás ne bavíte! Ak národ nemá chlieb, potrebuje hry. Preto som vypracoval projekt na oživenie parlamentného života a rukopisných diskusií.

Predovšetkým si musíte uvedomiť, že pitie v parlamente na čímsi nepovyšuje na kultúrnu a štátnickú úroveň. Nestačí len v kanceláriách strebať alebo

pobehovať po chodbách s plastikovými fľaškami od minerálky, v ktorých je vodka. Prípadne s fľaškami od koly, kde je rum. Poučte sa od veľikánov, ktorí v pití niečo znamenali a stali sa tým svetoznámymi. Zabudnite na zápečnicke slovenské tapá-

Abstrahoval som kultúrne skusenosti USA v pití a dovolil som si z Ruska prevziť štátnický rozmer alkoholu. Hollywood určuje, na čo máme v televízii zizaf, a nalinkoval svetu ako správne žiť, správať sa a nemyslieť. Slovenskí poslanci, linkujte tiež!

### Ako sa v slovenskom parlamente správne opiť

kovské heslo: Kto nepije s nami, pije proti nám. Dieru do sveta neurobite, ak sa najprv v parlamente strkáte s kolegami a ďalej nič. Len telefonujete žene, že oni ma zbili a ja som naozaj nič nepil. V Amerike a v Rusku pochopili svetový rozmer pitia. Preto sú mocnosťami.

Na otázku televíznej reportérky, či ste pili, nezatlkájte ako šarvanec prichytený v špajze s fúzami od lekáru. Hrdo povedzte: „Nepil som, ale slopal, lebo mám depresie od čias, ako sa mi ako sedemročnému utopila milovaná akváriová rybička.“ Počas rokovania NR SR niekoľkokrát vypite

pollitrový pohár s dvomi deckami kokakoly, doliaty vodkou alebo bourbon whisky. Nápoj zajedajte výhradne čerstvými jahodami. Na úpravu nálady striedajte barbituráty, prášky na spanie, kokaín a antidepresíva. Stýkajte sa len so správnymi ľuďmi, a tak

na pódium ako Boris Nikolajevič počas vystúpenia jeho skupiny Vesjolyje ribjata. Budú vás vysielat všetky televízie sveta. Dobré je tiež pekne opitý pustiť sa do dirigovania vojenskej kapely, keď hrá hymnu. Na štátnej návšteve dirigoval Boris Nikolajevič vojenský orchester hositeľskej krajiny, nič sa mu nestalo a celý svet si ho zapamätal. V parlamente koketne obchytávajú kolegynne ako Jel'cin cudzie diplomatky. Tiež je fajn občas spadnúť na schodoch z lietadla hneď po prilete na zahraničnú parlamentnú služobku. Prekvapte voličov ako pán Jel'cin, keď raz plynule prečítal prejav. Národ síce prišiel o obvyklú zábavu, ale odpustil.

Milan ZEMO

## NA MARGO

Literárny historik, prekladateľ, prozaik a historio- graf Július Botto, ktorý okrem iného napísal aj *Dejiny Matice slovenskej 1863 – 1875, uvádza biografiiu o Michalovi M. Hodžovi týmito slovami: „Milí slovenskí priatelia! Pán Boh dáva nám mužov, zaujímavých sa za náš slovenský národ s úprimnou, teplou, srdečnou láskou a oddanosťou, udeľujúc im v hojnej miere duševných darov, aby ich k duševnému a hmotnému prospechu svojich slovenských rodákov vynaložili.*

## Slovenskí duchovia

To sú naši slovenskí duchovní vodcovia, ktorých k dobremu pobádajúce slová šlachetnými skutkami plniť a ich príkladné, bohumilé skutky účinným, pracovitým životom nasledovať máme...“ K takýmto slovenským duchom patril aj Michal Miloslav Hodža, ktorý podľa Bottovho hodnotenia bol „od Pána Boha duševnými darmi mimoriadne, bohaté a skvele nadaný, vynaložil ich k povzneseniu svojho milého národa slovenského, vodil ho vždy po zelených, sviežich pastvách ducha; ukazoval mu, a dokázal to i svojím vzorným životom, že k uskutočneniu dobrého potreb- né je vždy pracovať, že v našich ľudských slabostiach a krehkos- tiach treba zlým dobrým premá- hať, že za pravdu a právo treba bez váhania pracovať a, jestli treba, i trpieť. Takou pravdou bolo i jemu hlavne i to, aby sa v tejto našej uhorskej vlasti i nám Slovákom nielen ako ľuďom, ale i ako členom národa slovenského, tedy národu slovenskému ako celku národnému, dobre vodilo, aby národ slovenský — keďže všetky krajinské farchy rovnak znáša — bol vo všetkom rovnak oprávneným požívať dobrodenia verejného ústavného života, aby národ slovenský mal svoje slovenské školy, vzdelávacie národné ústavy, aby úradníci prísluhovali mu pravdu a spravodnosť v jeho materinskej reči, aby mu nenatískali do škôl, kostolov, do cirkevného života, do úradov reč nematerinskú, a tak aby mu neprekážali v jeho duševnom pokroku. I on bol presvedčený, že najistejším prostriedkom duševného pokroku, osvetu, vzdelanosti, napredovania a tak i hmotného blahobytu je vyučovanie v školách rečou materinskou. Že my Slováci máme na tom húževnate, vytrvale a neohrožene pracovať, aby sme mali svojské, slovenské nižšie i vyššie školy, v ktorých by sa náš prosto vzdelával k prospechu svojmu a k prospechu celého národa.

Za duševný a hmotný blahobyť nášho slovenského národa pracoval, bojoval, strádal, trpel Michal M. Hodža v svojom celom živote až do smrti. Trpel mnoho preto, lebo zli ľudia krivo posudzovali jeho šlachetné snahy, námahy, skutky, spisy; a ublížili mu surovo i telesne, takže takmer životom zaplatil za svoje ľudomilné námahy. A konečne umrel vo vyhnanstve v Tešíne. A to všetko preto, že bol neohroženým, pevným, pracovitým, národné slovenské povedomie vzbudil, kriesil, rozšíril vedomím, bohaté nadaným a tak pozhnaným mužom“.

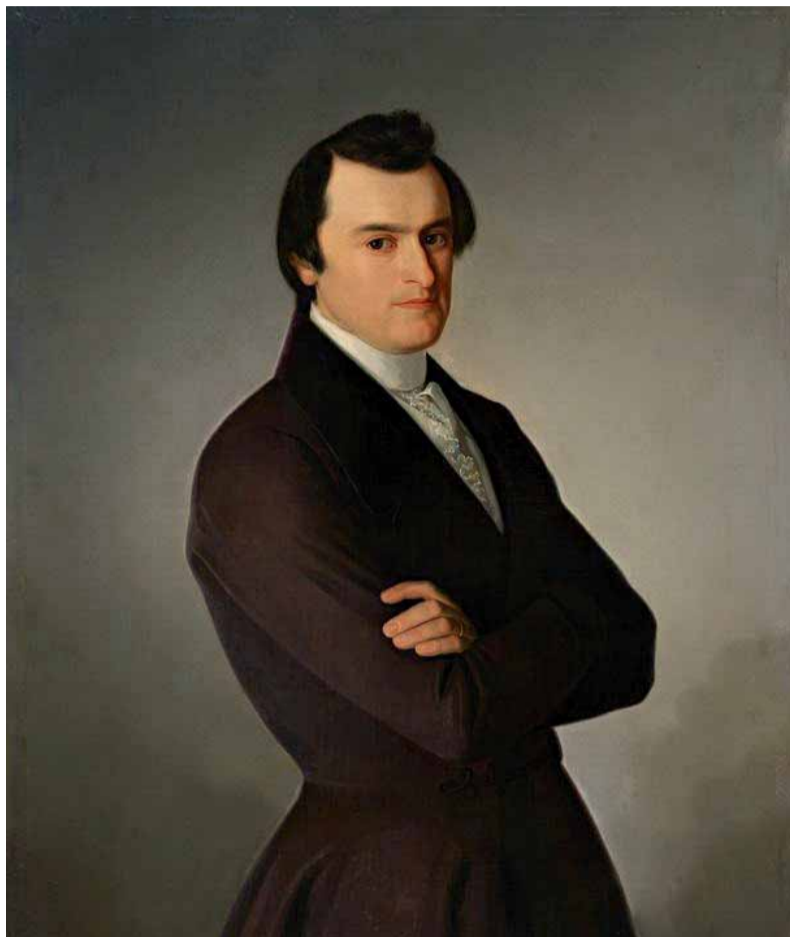
Emil SEMANCO

## Michal Miloslav Hodža pod Tatrami v Liptove snoval vidiny budúceho sveta

## Slová pre Slovákov súcich na slovo

Emil SEMANCO – Ilustrácia: archív autora

Pred desiatimi rokmi, koncom roka 2003 sa v slovenskej literatúre udialo čosi nevedené. Nestáva sa totiž každý deň, aby editor vydal básnickú skladbu, ktorá má dvadsaťtisíc štyristo veršov a sedemsto strán. Pozoruhodný je i osud tejto knihy. Rukopis lyrickoepickej básne Matora o Jánošíkovej materi, ktorú napísal Michal Miloslav Hodža v rokoch 1853 – 1857, sa dočkal úplného knižného vydania po takmer sto päťdesiatich rokoch od svojho vzniku.



Literárni teoretici vidia hlavný dôvod prezieravého postoja k tejto „dedičnej roli“ slovenského romantizmu najmä v autorovom mesianizme, ktorý sa tu prejavil v plnom rozsahu. Na pozadí jánošíkovského motívu básnik rozvíja reflexie o osobnom a národnom živote. V dialógoch medzi lyrickým hrdinom a skalným duchom Slávinom predstavuje vtedajší slovenský život, národné udalosti, boj o slovenčinu, obžalobu feudálneho zriadenia. Popri použitých strofických formách a veršových systémoch je zaujímavý aj jazykový aspekt diela, najmä svojské, miestami ťažko dešifrovateľné neologizmy.

Svojuskladbu M. M. Hodžauvádza slovami – 22. septembra 1853 začal som skladať Matoru. A takto ju začína:

*Už ťa, môj Slávin, viacej nepustím, ty všeslavine myslí slávných, duší spanilých, svetlojavých; môj si už; seba teraz vyústím do teba týmto slovom na večnosť, na tvoju večnosť, na večnosť moju, krásny Božiču, Pán môj a Boh môj! Ty muž i ja muž, to je dvúrečnosť, lež slovo heslá jedno v tom boju, lebo ty ja; ja? ja som tvoj! Lebo ty a ja, my sme to dvaja a trebárs idem zo svetokraja zuni za mnou človečstva broj, neviem, že by nás viacej ešte bolo na toto naše samodruhé kolo...*

Literárny vedec Pavol Vongrej, ktorého možno považovať za duchovného otca kompletného vydania diela, označil ho za „ságu storočia slovenského života, filozofujúcu encyklopédiu poézie poznani zo zápasov národného kolektívu i samotného Hodžu“.

Michal Miloslav sa veru vedel ohnivo zastať pravdy a tasiť „meč krivdy“, ak bolo treba. „Pod Tatrami v Liptove som snoval svoje vidiny budúceho sveta,“ píše v korespondencii s druhmi. Vždy sa spomína vedno so Štúrom a s Hurbanom ako člen veľkej trójice završiteľov historického procesu slovenského národného obrodzenia, formovateľ ideí a programu konštituovania Slovákov

kom lýceu v Bratislave. Do Mikuláša priťahovala Štúra a Hurbana práve Hodžova osobnosť. Bol členom prvej slovenskej delegácie, ktorá cisárovi v roku 1842 predložila ponosu na násilnú maďarizáciu. O rok neskôr spolu so Štúrom a s Hurbanom navštívili Jána Hollého v Dobrej Vode – jediného básnika píšuceho v bernolákovčine – aby ho informovali o zámere kodifikovať spisovnú slovenčinu zo stredoslovenského nárečia. A Hodža ju potom aj výdatne podporil knižkou *Dobruo slovo Slovákom súcich na slovo* (1847). Dokonca aj proti samotnému Štúrovi vydal *Větin* o slovenčine, v ktorom navrhoval etymologický pravopis, ako ho neskôr kodifikoval vo svojej „krátkej mluvnici“ Martin Hattala.

## ■ ZA PRÁVA NÁRODA

Po vyhlásení konštitučných zákonov v Uhorsku v takzvaných Liptovských žiadostiach spolu s Jánom Franciscim a so Štefanom Markom Daxnerom formuloval program uplatnenia slovenských národných práv v Liptovskej župe. Viac však ako emancipačné uprednostnil v ňom rečové požiadavky a ako stoličný funkcionár ich navyše presadzoval veľmi opatrne. Za zdráhanie radikálne nastoliť a formulovať národné, politické a sociálne požiadavky a za váhание vyhlásiť ich na veľkom ľudovom zhromaždení ho ostro kritizoval najmä Hurban. Podieľal sa na zápase o tzv. patent, t. j. cisárske nariadenie o usporiadaní cirkevných pomerov, keďže v tom videl možnosť obmedziť vplyv elementov nežičlivých slovenskému hnutiu. Župné úrady a neskôr i peštianska vláda vydali na neho zatýkač a suspendovali ho z miesta farára.

Začiatkom júna 1848 sa zúčastnil spolu so Štúrom a s Hurbanom na Slovanskom zjazde v Prahe a vzápätí na politických a organizačných prípravách slovenského povstania, aj keď dlho veril na dohodu s Maďarmi. V brožúrach *Hlas k národu slovenskému* a *Der Slowak* osvetľoval dôvody a ciele odboja doma i v zahraničí a agitoval za jeho podporu. Počas septembrového povstania 1848 bol členom prvej Slovenskej národnej rady. Keďže predčasne opustil povstalecké územie na Myjave, dostal sa do ostrého sporu so Štúrom i s Hurbanom. Potom pri prípravách nového vojenského ťaženia úzko spolupracoval so Slovanskou lipou v Prahe. Stal sa hlavným politickým predstaviteľom slovenských dobrovoľníckych jednotiek, ktoré operovali na juhozápadnom Slovensku. V marci 1849 bol v deputácii slovenských národných reprezentantov, ktorá v Olomouci predložila panovníkovi návrh na štátopravné riešenie postavenia Slovákov. Od konca júla 1849 pôsobil v Liptovskej župe ako ľudový dôverník a predstaviteľ novoorganizovanej Slovenskej domobrany, pre ktorú získal šesťstočlenný zbor dobrovoľníkov. Deviateho septembra 1849 ho vymenovali za hlavného stoličného notára a koncom toho istého mesiaca znovuinštalovali za mikulášskeho evanjelického pastora.

## ■ V ZAJATÍ MYSTICIZMU

V porevolučnom období sa M. M. Hodža opäť vrátil k básnickej tvorbe. Písal rozsiahle skladby plné fantastických a mystických prvkov, trpiteľského trýznenia sa a náboženského chápania sveta, čím sa zaradil do mesianistického prúdu v slovenskej literatúre. V úvode spomínanej

rozsiahlej skladby Matora rozvíja zložité úvahy o zmysle a protirečniach osobného i národného života, odhaľuje a kritizuje chyby vlastného národa, ktorý už „nemá ľudí“ na slobodu, preto mu nezostáva nič iné ako kresťansky trpiteľské nenásilné odolávanie stupňujúcemu sa útlaku.

Filozofická báseň *Slavomiersky* popri téme boja veľkomoravského kňaza Slavomiera s nerestami národa obsahuje viaceré kritické úvahy o problémoch súdobého politického diania na Slovensku. Skladba vyúsťuje do filozofickej úvahy o konaní podľa najvyšších duchovných princípov ako podmienke opätovného oživenia národa. Rozsiahla reflexívna básnická skladba v piatich spevoch *Vieroslavín* je vlastne autorovým básnickým testamentom. Vyjadruje vieru v kresťansko-slovenskú obrodu ľudstva, ktoré doposiaľ iba blúdi, zmieta sa v bolesti a očakáva vyslobodenie. Mesianisticky orientované básnické skladby sa vyznačujú náročnou kompozíciou a zložitým jazykom, plným významovo ťažko vysvetliteľných jazykových novotvarov.

Azda najznámejším jeho dielom je *Dobruo slovo Slovákom súcich na slovo*. Sú v ňom aj tieto vety: „A tak myslím, že Vám ktorí ste prjaťelja, milovníci svojego národa, svojej rodini a domovini, i Vi osvedčení, srdeční, oddani, i Vi len takí, a takí ešte ňarozhútani, ňerozkňísani, ale v srdci vašom predca len kolní a dobroťiví, že Vám Dobruo slovo toto, ktoruo timto ňjekolko listom sverujem, tímto písмом dobromiselne prednášam, vďačnuo a vítanuo bude. Pomisliťe si, aká je to radostná doba pre ľudí v živoťe, keď človek hovoriť začína; ľúbostní pozor dáваме na tje najmenšje prvoslóvká. Prečo bi Vám ňeboli prjaťeljskeho pozoru hodnje slová mladich sinov národa toho, ku ňemu že aj Vi prináležíte a ktorjeho deťi posjal ňemného slov, všeobecneho pre národ ten rozumu a smisluj viňjesli a ešte tím meňej skutkov prevjedli. A tak len počúvajte — lebo keď bi ste asnad' veľmi, veľmi mnohí počúť ňechceli; naozaj hovoriť, že sa ku skalám Tatrániskim obrátim a tje ma počúvať budú, ako iste vjem, že budemli ja, alebo ten a ten, kdo je so mnou, mlčať, kameňja to bude volať. Aspon tak to v Písme stojí. A ňebolo ňikdi horšje ľuďom na sveťe, ako vtedy, keď ňechcejú počúť Dobruo slovo bozsuku a ľudskuo, museli potom hlasi mravnjeho i Ťesňjeho rabstva, hlas bjedi a koňečnje hrúzohlas ohavnej smrti počúvať, až potom na vekí v zákruťe zatraceňja ohluchli.“

## ■ ZABUDNUTÝ V EXILE

Politicky sa Hodža výrazne priklonil k ideí austroslavizmu, ku koncepciám riešenia slovenskej otázky v rámci veľkého konštitučného habsburského štátu a štátopravného oddelenia Slovákov od Maďarov. Od jesene 1849 sa však už výraznejšie neangažoval za jeho presadenie. Vyznamenali ho Zlatým krížom s korunou, ale viedenská vláda s ním na vedúci post nepočítala. V období Bachovho absolutizmu pôsobil len v cirkevnej sfére. Po vydaní Protetsantského patentu (1859) presadzoval ho vo svojej farnosti, v liptovskom senioráte aj v celom Preddunajskom dištrikte. Videl v ňom prostriedok na potlačenie hegemonie maďarských a maďarónskych svetských, najmä šľachtických patrónov v riadení cirkvi, aj možnosť jeho využitia v rozvoji školských, kultúrnych a iných potrieb slovenského národa.

Vo vlastnej, mikulášskej farnosti od začiatku jeho účinkovania miestni zemianski maďaróni osnovali proti nemu intrigy, ktoré prerástli do otvorených nepriateľských útokov. V roku 1862 suspendovali Hodžu z miesta farára a zakázali mu vykonávať cirkevnú službu v celom Uhorsku. Musel opustiť mikulášsku faru. V auguste 1867 ho predčasne penzionovali s podmienkou, že sa vystahuje z Uhorska. Odišiel do exilu v sliezskom Tešíne, kde zomrel 26. marca 1870. Pochovaný je v Liptovskom Mikuláši.

Drevený kostol sv. Františka z Assisi v Hervartove je najstarší na Slovensku

# Najvýchodnejší vyslanec čistej gotiky

Doc. Ing. Eva KRÁLOVÁ, PhD., Ing. arch. Ivana LISICKÁ – Foto: Ing. arch. I. LISICKÁ

Drevený Kostol svätého Františka z Assisi v Hervartove je jedným zo skupiny ôsmich drevených chrámov v slovenskej časti Karpatského oblúka, ktoré 7. júla 2008 boli zapísané do zoznamu Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO pod číslom 1273. Kostol svojím výzorom, konštrukčným aj výtvarným poňatím je výnimočne hodnotným dokumentom výstavby drevených kostolov na Slovensku na sklonku stredoveku.



Kostol stojí uprostred obce na mierne vystupujúcom terénnom ostrohu, pod ktorým sa v minulosti zlievali dva potoky (v súčasnosti tam tečie už len jeden). Túto strategicko-bezpečnostnú polohu kostola vizuálne podporuje kamenný múr, ktorý vo vzdialenosti 3 až 15 metrov okolo chrámu vymedzuje jeho areál. Kostol dokumentuje najďalej na východ siahajúci vplyv vzoru plnej gotiky, ktorý mal svoje jadro v oblasti Sliezska. Jeho vznik v prostredí s citeľným dosahom východnej kresťanskej kultúry a byzantských výtvarných vzorov zrejme súvisí s osídlením obce nemeckými osadníkmi, pochádzajúcimi práve zo Sliezska. Postavený bol v druhej polovici až v závere 15. storočia a je najstarším zachovaným typom dreveného kostola na Slovensku. Slovo prislúcha k obdobiu gotiky a dodnes si zachoval viaceré charakteristické znaky tohto slohu. Pôvodne sa skladal len z dvoch priestorov – z lode pozdĺžneho pôdorysu a z presbytéria s polygonálnym ukončením so sakristiou vysunutou do exteriéru –, ktoré boli postavené zrubovou technológiou. Len neskôr, na prelome 16. a 17. storočia k západnej stene lode pristavali vysokú vežu – zvonicu – stĺpkovo-rámovej konštrukcie.

## ■ SLOHOVÉ CHARAKTERISTIKY

Priestor pod vežou bol pôvodne otvorený, v priebehu 19. storočia ho uzavreli jednoduchým doskovým plášťom, čím vznikol tretí priestor chrámu zvaný „babinec“. Veža vrcholí zvonovou izbicou s vyššou stanovou strechou. Ukončuje ju malá helmica zvonového tvaru so železným krížom. Druhá, menšia vežička, tzv. sanktusník, ukončená podobnou helmicou, vystupuje z hrebeňa strechy v mieste spojenia lode a presbytéria. Oba hlavné priestory chrámu prekrýva mohutná, veľmi strmá strecha s jediným horizontálnym hrebeňom. Steny chrámu sú zvonka obložené zvislým debnením s prekrývajúcimi lištami, teleso veže a všetky strechy sú obložené dreveným šindľom. Okenné otvory sú úzke vysoké s rovným nadpražím, proti zrážkovej vode chránené jednoduchou, mierne predstupujúcou pultovou strieškou. V objekte sa zachovala dlažba z nepravidielných kamen-

ných platní, ktorá je v drevených kostoloch zriedkavá. Kým architektúra kostola si zachovala autentický gotický vzhľad, jeho interiér sa v minulosti viac ráz upravoval. Výrazne doň vstúpila reformácia – kostol vyše stopäťdesiat rokov, keď patrilo mestu Bardejov, slúžil evanjelikom. Interiér vtedy prispôbili protestantskému duchu a k jeho výbave pribudli nástenné maľby z roku 1665 i bohato vyrezávaná polychrómovaná kazateľnica, ktoré predstavujú vzácne reformačné pamiatky. V 18. storočí v dôsledku rekatolizácie interiér upravili v barokovom slohu a začiatkom 19. storočia doplnili neskorobarokovou výmaľbou Jána Mirejovského. Koncom 19. storočia interiér kostola poznačili neogotické úpravy. V roku 1970 obnovili fragmenty pôvodnej výmaľby svätyně, no súčasný vzhľad interiér získal na kvalite pamiatkovými úpravami v roku 1976 a najmä začiatkom deväťdesiatych rokov.

## ■ DIVOTVORNÝ PATRÓN

Kostol je zasvätený svätému Františkovi z Assisi, zakladateľovi Rehole menších bratov františkánov. Bratia tejto rehole vyznávajú evanjeliu chudobu a jednoduchosť. Pre nezvyčajne živú úctu, prejavovanú zomretému zakladateľovi menších bratov a pre množstvo divov, ktoré sa diali na jeho príhovor, pápež Gregor IX. ho vyhlásil za svätého už dva roky po smrti. Nepretržitá úcta k odkazu sv. Františka svedčí o tom, že išlo o naozaj mimoriadnu osobnosť. V hervartovskom kostole je viacero artefaktov na počesť sv. Františka. Najstarší z nich – neskorogotický tabuľový obraz zobrazujúci sv. Františka z Assisi, sv. Krištofa a sv. Katarínu Sienskú –, z druhej polovice 15. storočia, indikuje predpoklad, že tvoril ústrednú časť zaniknutého oltára. Ak by sa to potvrdilo, bolo by to jediné potvrdené patrocínium tohto svätca na území Slovenska v predreformačnom období. Gotické a goticko-neskorogotické maľby, ktoré vznikli ešte v predreformačnom období, približne do roku 1525, patria v kostole k umelecky najvýznamnejším. Je to predovšetkým oltár sv. Kataríny, Panny Márie a sv. Barbory asi z rokov 1460 až 1470, ktorý až vďaka

komplexnej reštaurátorskej obnove v závere 20. storočia nadobudol pôvodnú podobu – dovtedy jeho časti boli v interiéri nainštalované izolovane na rôznych miestach. Do goticko-neskorogotického obdobia kostola sa radí aj šablónová výmaľba svätyně s rastlinnými motívmi, najneskôr zo začiatku 16. storočia, ktorá je skutočnou vzácnosťou. Do začiatku 16. storočia spadá postavenie kalvárie, osadenej na väzný trám na rozhraní presbytéria a hlavnej lode. Naň sa v reformačnom období kostola doplnili nápisy, do presbytéria tabuľový obraz Poslednej večere (1653), drevená kresťateľnica a patronátna lavica zo 17. storočia. Nástenné maľby zobrazujú biblické výjavy (Adam a Eva v raji, Podobenstvo o múdrych a nemúdrych pannách a scéna boja sv. Juraja s drakom) rozvíjajú stáročnú tradíciu nástenných maľieb v interiéroch murovaných kostolov a patria k najpôsobivejším i najvzácnejším. Dedikačné i mravoučné nápisy podané v latinčine, nemčine, starej češtine a slovenčine dokumentujú multietnické zloženie tunajšieho obyvateľstva. Nie nezaujímavé sú tiež pamiatky z ďalších období: grafické listy z obdobia rekatolizácie, visiace na stene pod chórom, rokokové tabernákulum aj olejomalba sv. Františka z Assisi z 18. storočia alebo neogotický oltár z roku 1891 s centrálnym výjavom kalvárie pražského sochára Mórica Hölzela. Oltár kalvárie reprezentoval v roku 1896 mesto a svojho tvorca na miléniovej výstave v Budapešti. Do Hervartova sa dostal na prelome 19. a 20. storočia. Pre jeho umiestnenie vo svätyni bolo vtedy potrebné upraviť jej pôvodne rovný strop na klenutý.

Drevený gotický kostol v Hervartove je dosiaľ živým kostolom, ktorý slúži potrebám veriacich z obce aj zo širšieho okolia. Vďaka pochopeniu predstaviteľov cirkvi sa zároveň využíva i ako múzeum „in situ“. Od roku 1968 je národnou kultúrnou pamiatkou. Od roku 1975 až doteraz kostol (i obec) navštívili ľudia z tridsiatich krajín všetkých kontinentov, čo prispieva k rozvíjaniu solidarity a tolerancie medzi rôznymi etnikami i rôznymi kultúrami – ako jedného z motívov zachovania svetového kultúrneho dedičstva.

## RIPORT

V bratislavskom Dome kultúry Ružinov sa 25. septembra pri príležitosti 149. výročia narodenia kňaza, národného buditeľa a politika Andreja Hlinku uskutočnila spomienková slávnosť. Hlavným organizátorom bol Dom Matice slovenskej (MS) v Bratislave spolu s Bratislavským samosprávnym krajom, Mestskou časťou Ružinov a so Spoločnosťou Andreja Hlinku. V preplnenej sále matičiari privítali svojho predsedu Mariána Tkáča, predsedu KDĽH Jána Figeľa, predstaviteľa Slovenskej národnej strany Rafaela Rafaja, starostu Ružinova Dušana Pekára i primátora mesta Ružomberok Jána Pavlíka.

## Matičari si uctili národného buditeľa

# Odkaz Hlinku žije

Ján SMOLEC – Foto: Pavol STANO

Okrem nich na podujatie prišli aj ďalšie významné osobnosti: univerzitný profesor a historik Richard Marsina, autor publikácií o Hlinkovi Stanislav Májek, člen výboru MS Roman Michelko, Eva Kristinová, Jozef Darmo, nositeľia Radu A. Hlinku, ako i zástupcovia mladých matičiarov. Účastníci podujatia si v úvode pozreli starší, ale unikátny filmový dokument, v ktorom Hlinka spomína na svoje detstvo a na školské časy. Školské lavice boli neohobľované a ich drsnosť navyše umocňovali maďarskí učitelia. Všetky učebnice, okrem katechizmu, boli v maďarčine. Profesor R. Marsina si zaspomínal na svoje dve stretnutia s A. Hlinkom. Ako študent sa v roku 1938 zúčastnil aj na pohrebe

Niektorí účastníci podujatia prejavili výhrady, že udelil te-rajšiemu predsedovi KDĽH, ktoré sa o slovenskú štátnosť nezaslúžilo, pamätnú medailu Matice slovenskej. Slabý potlesk účastníkov to potvrdzoval.

Publicistu Jozefa Darmu mrzelo, že sa na podujatí nespomenula Hlinkova publicistická činnosť, predovšetkým v Národných novinách. Novinárka, redaktorská činnosť Hlinku čaká na podrobné spracovanie a hodnotenie. Hlinka nesporne patril do radov najväčších slovenských novinárov svojej doby.

## ■ SPOLU SO ŽIDMI

Organizátori boli sklamaní, že o podujatie neprejavili verejnoprávne médiá záujem. Je prekvapujúce, že ho igno-



Matičiar, profesor Richard Marsina

rovali predstaviteľia súčasnej dominantnej lavicovej strany. Minulosť nám potvrdzuje, že národnú slobodu a rovnoprávnosť s Čechmi nechcel len Hlinka, ale aj lavicové strany. Hlinku ako národovca si ctíli napríklad V. Clementis, L. Novomeský, A. Siracký, J. Poníčan, D. Okáli, A. Matuška a dokonca aj G. Husák. Nad úmrtím Hlinku vyjadřili sústrasť tiež Židia žijúci na Slovensku. Ako kňaz hlásal náboženskú znášanlivosť. Protižidovské názory neboli Hlinkovi po vôli. Potvrdil to za svojho života v rozhovore s podpredsedom Židovskej strany M. Weinerom, ktorému povedal, že antisemitizmus nie je programom jeho Slovenskej ľudovej strany. Hlásal politickú znášanlivosť. Keď ho súdili v roku 1909, mal dvoch židovských obhajcov.

## ■ OROL KRÁSY

Jozef Šimonovič v slovnom pásme vyzdvihol významné udalosti zo života Andreja Hlinku. Bol to podľa neho orol veľkej krásy a ako starostlivý a statočný otec Slovákov nás vzniesol do oblakov. Jeho slová umocňovali členovia Folklórneho súboru Liptov. Primátor Ružomberka vo svojom príhovore zdôraznil, že Hlinka sa slovenskému národu odovzdal celý. Je hrdý, že v Ružomberku žila najväčšia osobnosť našej histórie. Predseda Matice slovenskej M. Tkáč povedal, že sme, chvalabohu, dospeli do stavu, keď Hlinka už nikoho nepohoršuje. Berme si z neho príklad, ako treba bojovať za náš slovenský národ.

